

3. MOTHER When you are a parent you are always also a punishing bag, your children can blame you for anything they wish and there is nothing you can do about it. All the injustices they have suffered, real or imagined, all the shortcomings of their upbringing or of their character, all the problems of the world from capitalism to the fact that there's no good music any more, all of that can be blamed on you and you must face these accusations stoically, knowing that while perhaps only a modicum of what they say is actually true, your soul signed a contract when you gave birth and that contract says you must take responsibility, not only responsibility for all the things you have done but also responsibility for what your children feel. And your children will always feel that in some way, small or large, you have done them irreparable harm. When I think of my own parents, who are now both dead and often I still miss them, I have warm feelings but also feelings of incredible pain and heartache. Why couldn't things have been somehow different, I think, and I'm sure my daughter often feels the exact same thing. That is the way it is and that is the way it should always be, not because it is good but because the rough, the painful process of differentiating ourselves from our parents we more fully become who we are.

No, I'm sorry. I can't end there. I haven't yet said everything I wanted to say. A little girl is at school, out in the playground with her friends, and she sees a flower and says to her friends, just tinkling out loud, wondering gently to herself: do you think flowers have feelings? And for the rest of the day her friends tease her relentlessly, with every new opportunity that arises. Do flowers have feelings, that's so stupid. Right, flowers have feelings. All day and for the rest of the week: stupid flowers have stupid feelings and that little girl feels she is never going to say anything like that ever again. She has already learned that when you open your heart or express genuine, innocent curiosity or wonder about the world your friends will pounce on the opportunity and use it to hurt you as viciously as possible and there is nothing anyone can do to protect her. It's simple

stories like that which really break my heart. A middle-aged man, a well-known writer, sits down one day and writes a letter to his parents letting them know everything they've ever done wrong, why they were bad parents, everything they ever did which hurt him or made him a less successful person than he would otherwise be. The letter is twenty pages long. He says it was just like the letter Kafka wrote to his father and never sent but unlike Kafka he actually sent it; he mailed the hateful, bitter twenty-page letter to his parents. And what happened next changed his life forever. His parents wrote him back a twenty-page letter apologizing in heartfelt detail for every single thing he accused them of, saying they were sorry and that they hoped some day he would find it in his heart to forgive them. He never expected a reply but he got a reply and he forgave them and there are so many things in the world which I am unable to forgive but with my parents and with my daughter I always try to remember the twenty-page letter and its message of forgiveness.

sarastis en nihilisme vandaan heeft, maar omdat ze hier is vanavond wil ik haar gewoon zeggen ik hou van je. We hebben elkaar de laatste tien jaar of zo niet echt gesproken en ik besef dat het wat moeilijk ligt, dat er behoorlijk wat spanning is tussen ons, maar je kan niet niet van je kinderen houden en ik hou van je.

3. MOEDER Als ouder ben je altijd de boksbal, je kinderen kunnen je de schuld geven voor om het even wat en je kan daar niets aan doen. Alle onrecht die ze hebben geleden, het of ingebeeld, alle tekortkomingen van hun opvoeding of hun karakter, alle problemen van de wereld, van kapitalisme tot het feit dat er geen goede muziek meer is, dat alles kan jou in de schouwen geslopen worden en je moet die beschuldigingen stoïjns op je af laten komen, wetende dat misschien maar een greintje van wat ze zeggen echt waar is, jouw ziel tekende een contract toen je een kind op de wereld zette en dat contract zegt dat je jouw verantwoordelijkheidsdeed moet opnemen, niet alleen de verantwoordelijkheid voor alle dingen die je hebt gedaan, maar ook de verantwoordelijkheid voor wat je kinderen voelen. En jouw kinderen zullen altijd het gevoel hebben dat jij en op een of andere manier, in min of meerdere mate, onherstelbaar kwaad hebt gedaan. Wanneer ik terugdenk aan mijn eigen ouders, die nu allebei dood zijn en die ik soms nog steeds mis, dan heb ik warme gevoelens, maar ook heel erg pijnlijke gevoelens en artzweer. Waarom zijn de dingen niet anders gelopen, denk ik, en ik ben er zeker van dat mijn dochter vaak hetzelfde denkt. Zo is het en zo moet het blijven, niet omdat het goed is, maar omdat we dankzij dit pijnlijke proces van differentiatie van onze ouders meer onszelf kunnen worden.

Nee, het spijt me, ik kan hier niet eindigen. Ik heb nog niet alles gezegd wat ik te zeggen had. Een klein meisje is op school, met haar vrienden op de speelplaats, en ze ziet een bloem en hardop denkend zegt ze aan haar vrienden wat ze zijzelf afvraagt: 'denk je dat bloemen gevoelens hebben?' En de rest van de dag laten haar vrienden geen kans links liggen om haar meedogenloos te pesten. Ze hebben bloemen gevoelens, dat is stom. Jaja, bloemen hebben gevoelens. En de hele dag en de rest van de week: stomme bloemen hebben stomme gevoelens en het kleine meisje heeft het gevoel dat ze zoiets nooit meer zal zeggen. Ze heeft nu al geleerd dat wanneer je je hart opent, of oprecht en onsuldig nieuwsgierig bent, of je dingen afvraagt over de wereld, je vrienden deze gelegenheid meteen zullen aangrijpen om je zo gemeen mogelijk pijn te doen en niemand kan haar beschermen. Het zijn eenvoudige verhalen als deze die mijn hart breken. Een man van middelbare leeftijd, een bekende schrijver, gaat op een dag aan tafel zitten en schrijft een brief aan zijn ouders om hen te laten weten wat ze allemaal verkeerd gedaan hebben, waarom ze slechte ouders waren, alle pijn die ze hem ooit aangedaan hebben waardoor hij minder succesvol is dan hij had kunnen zijn. Een brief van twintig pagina's lang. Hij zei dat het net de brief was die Kafka schreef naar zijn vader, maar nooit verstuurd, maar in tegenstelling tot Kafka stuurde hij de brief wel op; hij deed de atelijke, verbitterde, twintig pagina's lange brief op de post. En wat daarna gebeurde, veranderde zijn leven voor goed. Zijn ouders schreven hem een twintig pagina's lange brief terug waarin ze zijn stuk voor stuk, tot in de diepste details verontschuldigen voor alles waar hij en van beschuldigd had, ze zeiden dat het en speelt en dat ze oopten dat hij het ooit, op een dag, over zijn hart zou krijgen om hen te vergeven. Hij had nooit een antwoord verwacht, maar hij kreeg er een, en hij vergaf hen en er zijn zoveel dingen in de wereld die ik niet kan vergeven, maar met mijn ouders en met mijn dochter probeer ik te denken aan die twintig pagina's lange brief en het is een boodschap van vergeving.

Vertaling Stien Mijsels, Beeld David Gelbi